

CSALÓDÁS

Irta: Rónay György

ESTE hétkor megszólalt a telefon. A kórház jelentkezett: a betegnek már csak órái vannak hátra, eszméletlen, a szív működése egyre gyengül.

Letette a kagylót, egy hosszú percig mozdulatlanul ült. Várt valamit; a hegyoldalon lángoltak az alkonyatban a fák. A város szélén lakott, kertes villában: itt csönd volt és jó levegő. Az égen nagy vörös csíkok lobogtak, messziről tompa dongás hangzott; a villamosok és az autóbuszok lármája. Az úton olykor autó kapaszkodott föl hörgő motorral; a hörgés el-elcsuklott, mint nagybeteg lélekezése.

Körülnézett a lakásban, betette maga után az ajtót, végighaladt a kerten, elindult a város felé. Mintha nem is ő érezkedne egyre lejjebb, hanem a völgy, a város emelkedne fölfelé az alkonyat varázslatában. A fák közt mélyen megcsillant a folyam, látta a félszigetet is a fürdő hosszúkás, hegyestetejű deszkaépületével; a holtágon csónak siklott, vörös sebet hagyott a vízen.

Megállt, szívét fájdalom szoritotta el. Oda jártak ki régen az apjával; kézenfogva vezette a keskeny földnyelv egyetlen, poros és göröngyös útján, a bokrok között, melyeknek hűsében óriási varangyok lapultak. Az idő végtelen messzeségében lebegtek most ezek a hajnalok: a Soroksári-út széles, malmokkal szegett csíkja, melyen a zsúfolt villamosok és a dübörgő társzekerek robogtak, a Boráros-tér roppant bérházai, ablakaikon a hajnali nappal, az Összekötő vasúti híd döngő deszkái, melyeknek rései közt látszott a lomhán hömpölygő áradat, aztán a pocsolyás Lágymányos, a félsziget, a békák, a kabinok és a strand bejáratánál az álmos jegyszedő... Mindez most kezd megsemmisülni, együtt hal meg azzal, aki a hús medencében úszni tanította és aki ott fekszik ebben a pillanatban a kórházi

ágyon, eszméletlenül és félig nyitott szemében a halál hályogos fehérjével. A kanyarodónak azon a kiugró pontján állott, ahonnét egész Budát belátni; sokszor állt itt reggel és esti szürkületben, de ezt a szédülést nem érezte még soha. A város fölött füst és pára úszott, fönt a magasban madarak röpültek.

Tovább ment. Mind közelebről hallotta a lármát és ez is tompa szomorúsággal töltötte el; a világ végtelen, felhős messzeségeiből szállt felé. Mielőtt leereszkedett volna a völgybe, megkereste tekintetével a házak rengetegében a kórházat: zöld fák között látta meg szürkéspiros tetejét. Mintha hirtelen hívó szót hallott volna, sietni kezdett.

Kimondja-e a haldokló azt az utolsó szót, amit esztendőök óta vár? Kinyújtja-e felé kezét a halál nyirkos kábulatából, úgy mint a gyermekkor hajnalain, mikor kézenfogva mentek a Lágymányos porában, az égető reggeli napban, a strand felé? Úgy mentek, akár két jóbarát, és azóta soha nem mentek úgy, az évek rossz, gyanakvó idegenkedést növesztettek közójük, úgy lépett apja lakásába, mintha egy idegen hajlékba lépne be tapintatlanul. Az apa nyugtalan tekintettel figyelte, lapult előtte és ő látta: retteg, hogy egyszer megkérdi tőle azt, ami közöttük van.

Tudta, hogy az apa megcsalja; hosszú esztendőök óta tudta már. Hazugságban éltek; az apa mindig hazudott és ő meg azt hazudta, hogy elhiszi a hazugságot. Tehet-e szemrehányást magának, amiért nem volt kedve és bátorsága megvárni azt az órát, amikor megmondhatja neki: tudom, hogy kifosztottál, de megbocsátok neked érte? Az apa akkor is hazudott volna: mindent letagad, sír és esküdözik; olyan könnyen sírt és esküdött!

De végül is meg kell mondania; nem mehet el a megváltó szó nélkül! Most már futott, idegesen pillantott órájára: nyolc előtt oda kell érnie! Az idő rohant, de babonásan irtózott tőle, hogy taxiba üljön; nem bízott benne, hogy a kocsni odaviszi, közben talán történik valami, belerohannak egy teherautóba... A híd magasan lebegett a Duna fölött; hús fuvalom legyintette arcon, érezte, hogy bőre nedves a verejtéktől.

Átért, Pest magába nyelte. Mintha nagy erővel tudná csak leküzdeni a sűrű levegő ellenállását, tüdeje nehezen működött. Nők jöttek szembe, könnyű világos nyári ruhában lengtek a járda fölött, virágillat kavargott utánuk.

«Meg fog halni» — mondta magában. Bizonyos, hogy meg fog halni, nem beszél és nem mosolyog többet; nem érzett különösebb fájdalmat erre a gondolatra. A halált, az elmúlást nem találta fájdalmasnak; miért jajonganak az ittmaradottak a kórházak folyosóin? A halott elmegy, úgy távolodik el, mint egy nyári hajnal a Soroksári-úton, úgy megy el és úgy marad meg, mint a lágymányosi földnyelv és a régi fürdészek, mint az ifjúság, a gyermekkor, az élet... minden.

A kórház elé ért; a kert hatalmas fái mozogtak a szélben, az ablakokon még égett az alkonyat éles vöröse, az árnyékok lomhán nyujtogatták karjukat, a levegő tele volt hársillattal és éterszaggal. Fölnézett: az apa ablaka világos volt. Ez megnyugtatta.

Fölsietett a lépcsőn. A folyosón apáca jött szembe. Tétován állt; a nagy csöndben egyenletes, tompa zajt hallott; fülét az ajtóhoz nyomta: az apa hörgött.

Óvatosan benyitott. Hunyorgott a villanyfényben. Nehezen tájékozódott. Az apa hanyatt feküdt az ágyon, néha kínlódva megmozdult; ajkát fölhúzta, nyitott szeme fehér volt, tele sápadtvörös érrel. Odalépett hozzá, megcsókolta: egészen hideg volt.

A fal mellett ült a család: testvérek, rokonok, mind az apa rokonai. Köszöntötte őket, de nem állt melléjük; az apa rokonai mindig idegenek voltak. Vártak; a rokonok órák óta vártak már.

Kint sötét lett, a fák belevesztek az éjszakába. Úgy érezte, ez az éjszaka elviselhetetlen súllyal nehezedik föléjük, úgy borul rájuk, mint egy vasbura.

Nézte a haldoklót: roppant messze volt már és nem érezte, hogy aki itt fekszik előtte a halál verejtékében, apja, akit szeretett. Tudta, hogy nincs többé hatalmuk fölötte; kisiklott közülük és elejtette őket. Megdöbönt: ilyen egyszerű ez?

De még mindig hitte, hogy az utolsó pillanatban fölül, homlokát ráncolja és tisztán, értelmesen bevallja: megcsaltalak, hazugság volt az életem és kár volt. Talán a kezét is kinyújtja, kezetfognak, mint két férfi, két barát; ez a kézfogás összeköti őket a halálon át.

Lassan éjszaka lett. Apáca jött be, leült az ágy szélére, megfogta a haldokló pulzusát. Később fölállt, keresztet vetett.

— Meghalt — suttogta. — Ne féljenek, még egyet sóhajt, de már nem él. Imádkozzunk.

Letérdeltek. Az apáca halkán mondta az imádságot.

Mikor odaért: . . . és bocsásd meg a mi vétkeinket . . . a halott melle gyöngén megemelkedett; hosszan sóhajtott: mindnyájan odanéztek. Ő is odanézett: ez volt az utolsó szó? Még sokáig figyelte sárga arcát: nem mozdult meg többé.

Senki sem mert közeledni hozzá. Az apáca lefogta a szemét. Keresztet vetettek.

— Kérem, menjenek haza — mondta.

Tétován, zavartan elindultak. A testvér, a legidősebb, a folyosón megállította őket. Kabátja belső zsebéből lepecsételt borítékot vett elő.

— Ezt azzal adta át nekem, hogy a halála után . . .

Mohón pillantott oda, elolvasta a címzést: a nőnek szólt, akiért minden történt.

— Gyula bátyám, nekem nem hagyott semmit?

A rokonok feszélyezetten hallgattak.

— Nem — mondta nagybátyja kurtán.

Elbúcsúztak. A kórház előtt megállt, itt a kertben megvárta, míg a rokonok kilépnek az utcára. Szél fújt és hűvös volt. A halottra gondolt. Gúnyosan mosolygott: következetes volt a haláláig. Az árnyak közt, a szélben, az éjszakában metsző, hideg érzés támadt benne, olyan, mint egy nyers, fanyar vihar. Egyedül van a világon és nincs többé, akinek megbocsásson. Ebben a pillanatban lett férfi: keserű, csalódott és magányos: igazi férfi. Főlnézett a csillagokra: élesen, könyörtelenül villogtak a feje fölött. Elindult hazafelé.